

DAC 134.

Magne Skodvins framstilling av samenes situasjon under krigen er ufullstendig.

Samene og krigen - en forskningsoppgave

27/4-90

Samene – en ren turistattraksjon for tyskerne. Slik skriver Norges fremste krigshistoriker, Magne Skodvin, i åtte-bindsverket «Norge i krig».

Men hadde de norske nazistenes planer blitt realisert, kunne samene ha blitt plassert sammen med alvorlig syke, smittefarlige og sinnssyke på evakueringslistene høsten 1944.

Sosialminister i Quisling-regjeringen, Johan Lippestad, som ledet evakueringsarbeidet i Finnmark og Nord-Troms uttalte bl.a. at de sinnssyke og «sjølappene» kunne bli igjen i Finnmark. Så var man kvitt den byrden. Og reindriftssamene kunne man lure med tobakk og brennevin til Troms, for der å ta reinflokkene deres. Reinkjøttet trengtes til den tyske hær. Etterpå kunne «nomadelappene» returneres til Finnmarksvidda.

Tyskerne, derimot, så mer praktisk på spørsmålet. De hadde ikke tid og muligheter til å

skille mellom folkegrupper under evakueringen. Og for øvrig hadde tyskerne ingen raselære der samene var plassert. Det fantes likevel ett unntak: Terboven hadde selv bestemt at samejenter som fikk barn med tyskere, ikke kunne bli tatt hånd om av Lebensborn og dermed få plass og pleie på SS-organisasjonens mødre hjem.

Nektet

Nå viser historien at tyskernes eksotiske turistattraksjon nektet å samarbeide. Bl.a. lurte ca 1500 reindriftssamer seg unna tyskerne ved å flykte over grensen til Sverige og Finland. I «Nord-Tidend» i London ble disse hyllet på denne måten: «Samene hevdet seg som gode nordmenn, rett mot alle trusler eller løfter fra fienden». Slik står det å lese i «Norge i krig» – et verk vi fikk anbefalt av historikeren Einar Niemi ved Universitetet i Tromsø.

Kulturkomiteen i Máttá-Norgga Sámiid Searvi (MNSS) stilte Einar Niemi spørsmålet om samenes stilling under okkupasjonsårene 1940-45. Niemi sier at det ikke fins noen forskning på dette området. Lite, om noe, er skrevet av samer fra disse årene.

Det var naturlig for MNSS å ta opp temaet nettopp nå ved 50-årsminnet. Mange unge og yngre vet svært lite om det som skjedde, mens de som selv opplevde krigen, sitter inne med mange opplysninger og opplevelser.

Synnøve Brevik

101942